

ningsniveauet yderligere, mindskes lønsomheden hurtigt og i accelererende takt.

For grovfoderafgrøderne vil et mindre fald i kvælstoftilførslen heller ikke få den store økonomiske betydning, med mindre det samlede produktionssystem (mark + stal) kræver en meget intensiv grovfoderproduktion.

En nedsættelse kræver dog en effektiv styring af gødskingen, så man er nogenlunde sikker på, hvor på den økonomiske udbyttekurve man befinder sig. Gødningsplanlægningen må i givet fald forstærkes gennem en øget rådgivnings- og vejledningsindsats.

Der er ligeledes besparelsesmuligheder ved anvendelse af forbedret udbringningsteknik. Husdyrgødningen vil givetvis kunne indgå med langt større vægt i gødningsplanlægningen, hvis der ved hjælp af analyser tages behørigt hensyn til plantenæringsindholdet.

For at gøre »styringsmidlerne« tillokkende for landmændene skal de kunne erhverves til relativt beskedne omkostninger. Derfor er det formentlig nødvendigt med tilskud til vejledningsarbejdet.

Er det muligt at gennemføre en reduktion i kvælstofforbruget af ovennævnte karakter vil det givetvis være den reguleringsform, som har den mindste indflydelse på produktionssystemer og -økonomi. Problemet er som allerede nævnt, om der er tilstrækkelige (økonomiske) incitamentter for den enkelte landmand.

Afgift på kvælstof i handelsgødning

For landbruget vil indkomsteffekterne blive ganske betydelige i forbindelse med en effektiv afgiftsregulering af kvælstofanvendelsen, og mulighederne for at finde tilfredsstillende løsninger på omfordelingsproblemet ved eventuel tilbageføring af afgiftsprovenuet må anses for ret begrænsede.

Virkingen af en afgift på kvælstof er illustreret i figur 7-10, afsnit 3.4.3., for en afgift på henholdsvis 20 og 100 pct. af prisen på kvælstof i handelsgødning. Beregningerne viser, at afgiften generelt fremkalder et betydeligt fald i dækningsbidraget, hvis kvælstofforbruget skal påvirkes væsentligt.

De udførte modelberegninger viser at (den numeriske værdi af) kvælstofefterspørgsels priselasticitet befinder sig i intervallet 0,2-0,3, når det drejer sig om en prisstigning på 20 pct. Er prisstigningen på 100 pct., fal-

der elasticiteterne til 0,15-0,25. En fordobling af kvælstofprisen vil altså reducere kvælstofforbruget med omkring 20 pct., hvis landmændene søger at maksimere det forventede dækningsbidrag som forudsat i modellen.

En kvælstofafgift skal således være af betragtelig størrelse (50-100 pct.) for at kunne fremkalde en mærkbar reduktion af forbruget. Går man væsentligt under dette niveau, opnås ingen nævneværdige miljømæssige effekter.

En afgift på handelsgødning vil forøge værdien af kvælstofindholdet i husdyrgødningen. Det vil give et øget økonomisk incitament til en forbedret udnyttelse af husdyrgødning og eventuel handel med samme. Værdien af kvælstoffet i husdyrgødning (gylle) udgør dog typisk kun $\frac{1}{3}$ til $\frac{1}{4}$ af værdien af det samlede plantenæringsindhold (N, P og K). Den yderligere tilskyndelse, en afgift vil give til forbedret udnyttelse, er altså begrænset.

Sammenfattende kan det konstateres, at som forbrugsregulerende styringsmiddel har en afgift kun en relativt beskedne effekt set i forhold til de negative økonomiske virkninger for landbruget. Med mindre afgiften er af væsentlig størrelse, vil den derfor overvejende være af fiskal betydning.

En kraftig beskatning af kvælstof har herudover regionale aspekter. Betydelige sandjordsarealer i Midt- og Vestjylland befinder sig i dag på dyrkningsgrænsen i økonomisk henseende. En større stigning i kvælstofprisen vil bidrage til at presse de pågældende arealer ud af dyrkning.

En afgift på kvælstofgødning kan dog have andre formål end at påvirke forbruget. F.eks. kan hensigten være at indbringe et provenu, der skal anvendes til et bestemt formål; i denne sammenhæng kan man tænke sig forskning og forsøg til fremme af miljøvenlige dyrkningsmetoder, samt oplysnings- og informationsvirksomhed til udbredelse af samme. Set ud fra denne synsvinkel foreligger der dog i de gældende ordninger en række mere neutrale muligheder for finansiering.

Rationering af kvælstof i handelsgødning

Som alternativ til en økonomisk styring gennem afgifter kan landbrugets kvælstofanvendelse reguleres gennem lovgivningsmæssige indgreb, der f.eks. fastsætter et maksimalt